

## OVERZICHT LEZINGEN, MASTERCLASSES EN WORKSHOPS

### 1 WORKSHOP

#### **Bestuurlijke visitatie**

PAUL RULLMANN

De PO-Raad is gestart met de ontwikkeling van een bestuurlijk visitatiestelsel. Begin 2016 hebben vier besturen meegedaan aan een eerste ronde proefvisitaties. Paul Rullmann, voorzitter van de visitatiecommissies van deze proefvisitaties, neemt u in deze workshop mee in het bestuurlijk visitatietraject en het ontwikkelde visitatiekader. Daarnaast deelt een bestuurder zijn ervaringen met het uitvoeren van een zelfevaluatie en het ondergaan van een visitatie met u. Ook zullen de eerste opbrengsten van de proefvisitaties met de deelnemers worden gedeeld.

### 2 WORKSHOP

#### **Onderwijs aan vluchtelingenkinderen**

MARIEKE POSTMA

De PO-Raad werkt samen met LOWAN-PO hard aan het ondersteunen van scholen, schoolbesturen en gemeenten bij het organiseren van het onderwijs aan vluchtelingen en andere nieuwkomers. Ook voeren wij bij de Rijksoverheid en andere landelijke organisaties een stevige lobby voor een verbetering van financiering en andere wet- en regelgeving. In deze masterclass vertelt onze adviseur Marieke Postma over de wijze waarop het onderwijs georganiseerd is en wat de laatste stand van zaken is rondom onderwijs aan vluchtelingenkinderen.

### 3. WORKSHOP

#### **Het ontwikkelen van een Professionele Leergemeenschap (PLG)**

SANDER DANKELMAN

Deze workshop zal gaan over het opzetten van een Professionele Leergemeenschap. Sander Dankelman presenteert de aanpak van professionalisering van docenten vanuit de praktijk van Lucas Onderwijs in Den Haag. Dankelman is voorzitter van het landelijke netwerk van huisacademies.

### 4. WORKSHOP

#### **Slimmer leren met ICT – van plan naar uitvoering**

EXPERTS KENNISNET

Eén van de belangrijkste vraagstukken waar bestuurders mee worstelen, is: hoe zorg ik ervoor dat visie en beleid zichtbaar worden in de klas? Met name bij het inzetten van ICT in het primaire proces, komen er veel aspecten bij kijken die niet direct behoren tot de expertise van bestuurders en andere medewerkers in de school. Hoe ga je om met privacy, inkoop van materiaal, is de internetverbinding stabiel en toekomstbestendig? Hoe houd je alles betaalbaar? In deze sessie komen alle aspecten aan bod die helpen bij het opstellen van een implementatie- en investeringsplan.

### 5. LEZING

#### **Transparantie houdt je scherp!**

BART DE LANGE

Het ministerie, ouders, de maatschappij; iedereen vraagt tegenwoordig om transparantie. Dus kun je het maar beter omarmen, dat stelt Bart de Lange, partner bij Governance University Advisory – een adviesbureau rond governance-vraagstukken. In deze lezing gaat hij in op wat het voor scholen betekent om transparant te zijn en hoe zij dat kunnen bewerkstelligen. Hierbij zal een link met Scholenopdekaart.nl worden gelegd.

### 6. WORKSHOP

#### **Kwaliteitsnorm Speciaal Onderwijs als kapstok voor onderwijsverbetering**

HANS KELDERMAN & PETRA JAGT

Tijdens deze workshop zullen Hans Kelderman en Petra van der Jagt, vanuit de praktijk vertellen hoe de implementatie van een kwaliteitsmanagementsysteem volgens de Kwaliteitsnorm Speciaal Onderwijs is verlopen en wat dit het bestuur heeft opgeleverd. Via interactieve onderdelen

worden deelnemers geprikkeld om voor de eigen besturen en scholen te onderzoeken wat een kwaliteitsmanagementsysteem voor hen zou kunnen betekenen.

## 7. WORKSHOP

### **Kennis voor morgen vanuit een internationaal perspectief**

FREDDY WEIMA & STEPHAN MEERSHOEK

Kennis voor morgen is kennis vanuit een internationaal perspectief. De hele wereld is binnen handbereik en dus willen we onze leerlingen opleiden tot handelingsbekwame wereldburgers. Dat gaat van kennis over de wereld en vreemde talen, tot hoe in de klas om te gaan met thema's als vluchtelingen en terrorisme. In deze workshop gaan Freddy Weima en Stephan Meershoek, van EP-Nuffic, het expertise- en dienstencentrum voor internationalisering in het Nederlandse onderwijs, met u in gesprek over de rol die de bestuurder hierin kan spelen. Zij zullen ingaan op hoe in internationalisering bijdraagt aan belangrijke beleidsmatige speerpunten in het po als innovatie & ICT, burgerschap, verbinding en bestuur als motor. De resultaten van deze workshop zullen ook gebruikt worden als input voor een gezamenlijke visie over internationalisering in het funderend onderwijs die EP-Nuffic in overleg met het scholen veld aan het ontwikkelen is.

## 8. WORKSHOP

### **De relatie tussen intern toezicht en bestuur**

PROF. DR. PETER VAN LIESHOUT

De monitorcommissie Goed Bestuur heeft in het najaar van 2015 een vragenlijst uitgezet onder schoolbesturen in het primair onderwijs. Uit de resultaten blijkt dat de relatie tussen bestuur en intern toezichthouder door de besturen als complex wordt ervaren. Vooral de rolverdeling tussen beide gremia blijkt veel discussie op te roepen. De commissie gebruikt 2016 om het onderwerp 'bestuur – intern toezicht' verder uit te diepen, zodat zij aan het eind van 2016 aan de sector gerichte aanbevelingen kan doen voor verbetering. Tijdens deze workshop zal Peter van Lieshout, voorzitter van de monitorcommissie, met de workshopdeelnemers in gesprek gaan over de relatie bestuur-intern toezicht. Welke problemen worden er ervaren en op welke manier zou dit verbeterd kunnen worden. Met welke aanbevelingen zou de commissie aan het eind van het jaar moeten komen om dit knelpunt te verminderen?

## 9. MASTERCLASS

### **Het breinleren van het jonge kind**

BETSY VAN DER GRIFT

Tegenwoordig weten we steeds meer over het brein: hoe het werkt en hoe het zich ontwikkelt. Die kennis helpt ons bij het beter begrijpen van kinderen. Deze masterclass zal ingaan op hoe schoolbesturen deze kennis kunnen opnemen in hun bestuurlijke opgave. Betsy van de Grift is directeur Bureau Kwaliteit Kinderopvang en schrijver van boeken als 'peuteren en kleuteren' en 'kinderkoppie'.

## 10. MASTERCLASS

### **Sturen op maat met onderwijs & ICT**

ANNELIES WIGGERS

Hoe kan onderwijsvernieuwing met ICT vormgegeven worden? Wat hebben schoolleiders hiervoor nodig? En welke rol moeten bestuurders innemen om schoolleiders te faciliteren, zodat zij met hun lerarenteams de beweging kunnen maken? Community Learning Centre Arnhem (CLC) is dit aan het onderzoeken en diende hiervoor een versnellingsvraag in. In deze masterclass legt Annelies Wiggers, programmamanager primair onderwijs bij CLC Arnhem, uit wat haar bevindingen zijn en welke strategie schoolbesturen kunnen hanteren.

## 11. WORKSHOP

### **21<sup>st</sup> Century skills: goede implementatie vanuit bestuurlijk perspectief**

DR. JEROEN LUTTERS

De focus van deze workshop ligt op het verwerven van 21e-eeuwse competenties en de rol die cultuureducatie speelt bij het ontwikkelen van dergelijke vaardigheden. Leerlingen van nu moeten deze vaardigheden ontwikkelen voor de veranderende samenleving van morgen. In het onderwijs komt er steeds meer aandacht voor deze "21e-eeuwse vaardigheden", maar hoe kan je dit ook echt in de praktijk toepassen? Dr. Jeroen Lutters, Lector Didactiek en Inhoud van de Kunstvakken aan hogeschool Windesheim, zal vanuit de bevindingen van het project D21 vertellen over de rol die cultuureducatie heeft binnen het verwerven van 21e eeuwse vaardigheden en hoe dit toegepast kan worden binnen het onderwijs. Op basis van het onderzoek presenteert Lutters concrete adviezen voor de combinatie van cultuureducatie en 21e-eeuwse vaardigheden (in het basisonderwijs) en een typologie van schoolprofielen hiervoor.

## 12. MASTERCLASS

### **Wat kunnen en moeten bestuurders doen (of juist laten) om onderwijskwaliteit te verbeteren?**

DR. MARLIES HONINGH

Besturen is geen doel op zich, maar staat ten dienste van het onderwijsproces en daarmee tot het tot stand brengen van prestaties van leerlingen. Dat vraagt in het denken over besturen en bestuurlijk handelen, naast aandacht voor wettelijke vereisten, financiële aspecten en principes van goed bestuur, ook nadrukkelijk om inzicht in de factoren en kenmerken van besturen die verband houden met het onderwijsproces en de prestaties van leerlingen. Welke factoren en kenmerken van besturen en welke werkwijzen zijn van invloed op aspecten van de onderwijskwaliteit? In deze workshop presenteert dr. Marlies Honingh, universitair docent Bestuurskunde aan de Radboud Universiteit, een overzicht van de kennis die in de wetenschappelijke literatuur voor handen is. Daarnaast gaat u met elkaar in gesprek hierover om ervaringen en kennis te delen.

## 13. LEZING

### **Wie geeft leiding aan de professionele dialoog?**

PROF. DR. JOSEPH KESSELS

In deze sessie verkent prof. dr. Joseph Kessels, hoogleraar Human Resource Development en Educational Leadership Universiteit Twente en de Open Universiteit - de consequenties van het belang van professionalisering van leraren. Die professionele ontwikkeling zal vooral in de dagelijkse werkomgeving plaats moeten vinden, waarbij werken en leren nauw met elkaar verweven zijn. Dit vraagt om initiatief van leraren, dialoog en aanmoediging door bestuurders. Rond deze professionalisering doet zich een verschuiving voor van positioneel naar gespreid leiderschap. Interessant voor de leraar, maar lastig voor de bestuurder.

## 14. MASTERCLASS

### **Bestuurlijk vermogen**

DR. NIENKE MOOLENAAR

Bestuurders die mensen verbinden en hen inhoudelijk op één lijn weten te krijgen, kunnen adequater sturen op de onderwijskwaliteit van scholen. Het ondersteunen van schooldirecteuren is daarbij 'de gouden knop om goede sturing van onderwijskwaliteit te realiseren'. Dit wordt aangetoond in het onderzoek naar

bestuurlijk vermogen in het primair onderwijs van Prof. dr. Edith Hooge en anderen. Dr. Nienke Moolenaar, een van de onderzoekers betrokken bij dit onderzoek en gespecialiseerd in hoe sociale netwerken kunnen bijdragen aan schoolverbetering, zal de conclusies van dit onderzoek verder uitdiepen.

## 15. WORKSHOP

### **Een visie op burgerschap in het onderwijs; actueler dan ooit**

DR. BRAM EIDHOF

Het onderwijs heeft een belangrijke taak in het voorbereiden van leerlingen op hun rol in onze democratische samenleving. Veel scholen vinden burgerschapsonderwijs dan ook een belangrijke verantwoordelijkheid, maar ze worstelen er wel mee. Hoe ontwikkel je een visie op burgerschapsonderwijs en zijn docenten wel voldoende voorbereid op discussies over controversiële onderwerpen met de klas? In deze interactieve sessie gaat dr. Bram Eidhof, onderzoeker aan het Instituut voor Publieke Waarden, in op deze worstelingen. Hij zal daarbij onder meer ingaan op het combineren van burgerschapsonderwijs met andere onderwijsdoelen, zoals taalontwikkeling.

## 16. MASTERCLASS

### **Bestuurlijke verhoudingen rondom onderwijshuisvesting**

HENKJAN KOK

De bestuurlijke verhoudingen in en om het onderwijs zijn voortdurend aan wijzigingen onderhevig. Ontwikkelingen als IKC-vorming, de daling van het aantal leerlingen en de noodzaak om samen te werken in de regio zijn voor veel schoolbesturen complex vraagstukken. De weg naar een goede samenwerking vergt de nodige lenigheid van bestuurders en soms ook de durf om over de grenzen van het eigen belang heen te stappen. Hoe begin ik aan die zoektocht? Hoe vind ik de goede gesprekspartners en wie kunnen dat zijn? Hoe weeg ik alle belangen? Henkjan Kok, adviseur van schoolbesturen en gemeenten, heeft jarenlange ervaring met dit soort vraagstukken en neemt u op een interactieve manier mee in deze zoektocht.

#### 17. WORKSHOP

### Leraren, opleiders en onderzoeksinstituten; nieuwe teamverbanden

DR. EIJEN VAN DEN BERG & MARIT KRUIKAMP

De inhoud van deze workshop volgt nog.

#### 18. WORKSHOP

### Onderwijs2032

N.N.B.

De inhoud van deze workshop volgt nog.

#### 19. WORKSHOP

### Is 10-14-onderwijs het antwoord op vroegselectie?

MARISKA VAN WIJNGAARDEN

Er zijn verschillende redenen om juist in de leeftijdsfase van 10 – 14 een ononderbroken ontwikkeling te organiseren en de aansluiting po-vo te optimaliseren. Een thema dat hoogst actueel is en waarvoor vanuit het veld en de wetenschap een lans wordt gebroken. In deze workshop komt actuele casuïstiek rond onderwijs 10-14 en praktijkervaring volop aan bod. Daarbij zal worden ingegaan op de samenwerking en de overgang po-vo. Ook wordt een doorkijk gegeven in de knelpunten en oplossingsrichtingen die de concrete onderwijspraktijk vraagt. Deelnemers krijgen handvatten voor leidinggeven aan innovatie en de veranderkundige en procesmatige succesfactoren. Deze sessie is een aanrader voor besturen (en scholen) die vanwege onderwijsinhoudelijke ambities (maar misschien ook krimp) nieuwe wegen willen verkennen rond de doorlopende leerlijn po-vo.

#### 20. WORKSHOP

### Schoolzelfevaluatie

DR. ARNOLD JONK

Een zelfbewuste leraar zorgt ervoor dat 'ie goed zicht heeft op de ontwikkeling en vorderingen van de leerlingen. Een zelfbewuste school zorgt ervoor dat 'ie goed zicht heeft op de eigen kwaliteit. En een zelfbewust schoolbestuur heeft zicht op de kwaliteit van haar scholen. Bij een goede schoolzelfevaluatie hoort dat een kritische buitenstaande meekijkt: kloppen mijn aannames, delen jullie onze conclusies? In het nieuwe toezicht stemt de inspectie de omvang en de inhoud van haar toezicht af op de mate waarop school en bestuur zicht hebben op de eigen

kwaliteit. Dr. Arnold Jonk, hoofdinspecteur PO en (V)SO en Herman Bijsterbosch, coördinerend inspecteur PO, gaan in deze workshop dieper in op deze vorm van toezicht en de rol van schoolzelfevaluatie.

#### 21. WORKSHOP

### Kindermishandeling en seksueel misbruik; niets doen is geen optie!

NICO PERSOON

Kinderen kunnen zich slechts optimaal ontwikkelen als zij goed in hun vel zitten en zich veilig voelen, zowel thuis als op school. De school ziet alle kinderen en kan een belangrijke rol spelen bij het signaleren van kindermishandeling. Toch gebeurt dit nog maar weinig vanuit het onderwijsveld. Waar ligt dit aan en wat kunnen we hieraan doen? Nico Persoon, lid van de Taskforce Kindermishandeling en seksueel misbruik, zal in deze workshop aan de hand van praktijkvoorbeelden ingaan op de verantwoordelijkheid van scholen als het gaat om het signaleren en melden van kindermishandeling.

#### 22. MASTERCLASS

### Bestuurlijk anticiperen op krimp

PROF. DR. PATRICK KENIS

De tijd van inhoudelijke toelichting op krimp is voorbij, maar toch zal krimp een thema blijven dat veel schoolbesturen raakt. Hoe kunnen scholen hierop anticiperen en in hoeverre kan samenwerking met andere partijen een antwoord op krimp bieden? Prof. dr. Patrick Kenis, hoogleraar Beleids- en organisatiewetenschappen aan de Universiteit van Tilburg, licht de effectiviteit en mogelijkheden van het vormen van netwerken rondom krimp toe.

23. LEZING

**Passend Onderwijs vraagt om  
supergovernance**

SIETSKA HENDRIKS

Samenwerkingsverbanden zijn ingewikkelde organisaties, waarbinnen de oprichters en eigenaren (schoolbesturen) vaak ook nog andere rollen hebben, zoals die van afnemer, toeleverancier, werkgever of verhuurder. Dit kan conflicten met zich meebrengen. Daarom stelden onderzoekers van TIAS School for Business and Society en adviesbureau BMC Advies onlangs vast dat goed bestuur van samenwerkingsverbanden passend onderwijs vraagt om 'supergovernance'. Dit behelst onder meer het anders structureren van governance en continue aandacht voor organisatierollen- en processen. Sietske Hendriks, adviseur onderwijs bij BMC Advies, gaat in deze sessie dieper in op wat supergovernance inhoudt en hoe u dit kunt toepassen.